

प्राथमिक तहमा तामाङ्ग बालबालिकाको शैक्षिक अवस्था

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, अन्तर्गत शैक्षिक योजना तथा
व्यवस्थापन विभाग, स्नातकोत्तर तह (एम.एड.) दोश्रो वर्षको
कोड नं. (Ed. PM 598) को आंशिक आवश्यकता
परिपूर्तिका लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

ईम वहादुर तामाङ्ग

क्याम्पस क्रमाङ्क : ३०४

परीक्षा क्रमाङ्क : १३०१११/२०६७

त्रि.वि. दर्ता नं. : १९९२३-८५

श्री सूर्य नारायण सत्यनारायण मोरवैता यादव बहुमुखी क्याम्पस, सिरहा

फागुन, २०७१



पत्र संख्या :-
चय्यानी नं :-

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

श्री सूर्यनारायण सत्यनारायण मोरवेता यादव
बहुमुखी क्याम्पस, सिरहा

०२३-४२०३३८८
०२३-४२००८८८

मिति

सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, अन्तर्गत श्री सू.स.मो.या.ब क्याम्पस, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, शैक्षिक योजना तथा व्यवस्थापन विभाग, स्नातकोत्तर तह (एम.एड) दोस्रो वर्षको आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिका निम्ति द्वितीय वर्षका छात्र ईम बहादुर तामाङ्गद्वारा प्रस्तुत प्राथमिक तहमा तामाङ्ग बालबालिकाको शैक्षिक अवस्था विषयको शोधपत्र मेरो पूर्ण निर्देशनमा तयार गरिको छ । उहाँले यो शोधपत्र मेरो निर्देशन र सुझाव अनुसार सम्पूर्ण कार्य पूरा गर्नु भएकोले मुल्याङ्कनको लागि मूल्याङ्कन समितिमा सिफारिस गर्दछु ।

धर्मराज सिंह

शोधनिर्देशक

Date: 23/2/2015



पत्र संख्या :-
खतानी नं :-

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

०३३-४२०३७८
०३३-४२००८२

श्री सूर्यनारायण सत्यनारायण मोरवैता यादव
बहुमुखी क्याम्पस, सिरहा



मिति

स्वीकृति-पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र संकाय, शैक्षिक योजना तथा व्यवस्थापन विभाग, स्नातकोत्तर तह (एम.एड्.) दोस्रो वर्षको आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिका लागि ईम वहादुर तामाङ्गले प्राथमिक तहमा तामाङ्ग बालबालिकाको शैक्षिक अवस्था शीर्षकमा शोध अध्ययनकार्य पुरा गरी स्वीकृतिका लागि प्रस्तुत गर्नु भएकाले मूल्यांकन समितिबाट स्वीकृत गरिएको छ ।

शोध मूल्यांकन समिति

प्रा.चन्देश्वर यादव	विभागीय प्रमुख	
धर्मराज सिंह	शोधनिर्देशक	
उपप्रा.नारायण प्रसाद अधिकारी	बाह्यपरीक्षक	

Date: 23/2/2015

कृतज्ञता ज्ञापन

प्रस्तुत शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र संकाय अन्तर्गत शिक्षा योजना तथा व्यवस्थापन विभाग, एम. एड. दोस्रो वर्षको आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिका लागि तयार पारिएको हो । यो अध्ययन प्राथमिक तहमा तामाङ्ग बालबालिकाहरूको शैक्षिक अवस्था शीर्षकमा केन्द्रित भएर गरिएको छ ।

यस शोध पत्र तयारीका क्रममा आफ्नो अमूल्य समय दिई आवश्यक सन्दर्भसामग्री संकलन र यस शोधपत्रको प्रारूप तयार पार्नको लागि आवश्यक सहयोग, सल्लाह एवम् कुशल निर्देशन प्रदानगर्नु हुने आदरणीय गुरु प्रा. चन्देश्वर यादव र शोध निर्देशकगुरु धर्मराज सिंहज्यूप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

यस शोधपत्रको टङ्कन तथा सेटिङमा सहयोग गर्नुहुने अनुपमा बुक्स एण्ड स्टेशनरी सप्लायर्स का जितेन्द्र ज्यू लाई धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

ईमवहादुर तामाङ्ग

शोधसार

प्राथमिक तहमा तामाङ्ग बालबालिकाको शैक्षिक अवस्था शीर्षकमा यो अध्ययन गरिएको थियो । यस अध्ययनको मुख्य उद्देश्य नमूना जनसंख्याको छनोट उद्देश्यमूलक र गोला प्रथाद्वारा गरिएको थियो । तथ्याङ्क संकलनको लागि अन्तर्वार्ता, प्रश्नावली, अभिलेख फारम, रूजुसूची जस्ता साधनको प्रयोग गरियो । द्वितीय तथ्याङ्कको रूपमा विद्यालयका अभिलेखको अवलोकन गरी तथ्याङ्क लिइयो । प्राप्त तथ्याङ्कको व्याख्या र विश्लेषण परिमाणात्मक, गुणात्मक तथा मिश्रित ढाँचामा गरियो । अध्ययनबाट प्राप्त तथ्याङ्कलाई अध्ययनको वैचारिक खाका अन्तर्गत इमाइल दुर्खाइमको समाजिकवर्ग र शिक्षा सिद्धान्त र कार्लमार्क्सको सामाजिकवर्ग संघर्षको सिद्धान्तसँग सम्बद्ध गरी प्रष्ट्याइएको छ ।

अध्ययनबाट विद्यालयहरूमा तामाङ्ग बालबालिकाहरूको उपस्थिति न्यून रहेको पाइयो । विद्यालयले घरदैलो भर्ना अभियान चलाएर उनीहरूलाई भर्ना गरेको भएतापनि उनीहरू चेतना र आर्थिक अवस्थाको कारण विद्यालय नियमित रूपले आउने गरेको पाइएन । कमजोर आर्थिक अवस्थाको कारण अभिभावकहरूले शैक्षिक सामग्री किन्दिननसक्ने, विद्यालय जानुपर्ने उमेरमा मेलापात र घरधन्दामा बालबालिकाहरू प्रयोग हुनुपर्ने अवस्था रहेको पाइयो । यी विविध कारणहरूले गर्दा तामाङ्ग बालबालिकाहरूको शैक्षिक अवस्था न्यूनपाइयो । विद्यालयहरूमा तामाङ्गबालबालिकाको शैक्षिक उपलब्धि बृद्धि गर्न र शैक्षिक अवस्थामा सुधार ल्याउन अभिभावकहरूसँग अन्तर्क्रियाहरू बढाउनुपर्ने, विद्यालयमा जातिगत भेदभावगर्न नहुने, तामाङ्ग बालबालिकालाई पनि सबैले माया गर्नुपर्ने, तामाङ्गबालबालिकाको शैक्षिक खर्च धानिने गरी छात्रवृत्तिको व्यवस्थागर्नुपर्ने, विद्यालयले सबै जातिको भाषा, संस्कृति, ज्ञान, सीपको संरक्षण गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

विषयसूची

सिफारिस पत्र	i
स्वीकृतिपत्र	ii
कृतज्ञताज्ञापन	iii
शोधसार	iv
परिच्छेद एक : परिचय	१-६
१.१ अध्ययनको पृष्ठभूमि	१
१.२ समस्याको कथन	३
१.३ अध्ययनको औचित्य	४
१.४ अध्ययनको उद्देश्य	५
१.५ अनुसन्धानका प्रश्नहरू	७
१.६ अध्ययनको परिसीमा	६
परिच्छेद दुई : सम्बन्धित साहित्यको पुनरावलोकन तथा सैद्धान्तिक खाका	७-१३
२.१ सम्बन्धित साहित्यको पुनरावलोकन	७
२.२ अध्ययनको सैद्धान्तिक खाका	११
२.३ साहित्य पुनरावलोकनको उपादेयता	१३
परिच्छेद तीन : अनुसन्धान विधि	१४-१७
३.१ अनुसन्धान ढाँचा	१४
३.२ जनसंख्या र नमुना छनोट	१५
३.३ तथ्याङ्कको स्रोत	१६

३.४ तथ्याङ्क संकलनका साधन	१७
३.५ तथ्याङ्क संकलन तथा विश्लेषण प्रक्रिया	१७
परिच्छेद चार : नतिजाको विश्लेषण	१८-३९
४.१ उदयपुर जिल्लाको संक्षिप्त परिचय	१८
४.१.१ अध्ययन क्षेत्रको परिचय	१८
४.२ तामाङ्ग बालबालिकाको शैक्षिक अवस्था	१९
४.२.१ तामाङ्ग बालबालिकाको भर्नास्थिति	१९
४.२.२ प्राथमिक उमेर समुहका तामाङ्ग बालबालिकाहरु	२१
४.२.३ प्राथमिक विद्यालय तामाङ्ग विद्यार्थीको उत्तिर्ण स्थिति	२२
४.२.४ विद्यार्थीहरुको विद्यालय उपस्थिति	२८
४.२.५ तामाङ्ग विद्यार्थीहरुको कक्षाकोठा क्रियाकलापमा सहभागिता	३०
४.३ तामाङ्ग बालबालिकाको शैक्षिक उपलब्धिमा प्रभावपार्ने तत्वहरु	३४
४.४ तामाङ्ग बालबालिकाको शैक्षिक उपलब्धि बृद्धि गर्ने उपायहरु	४०
परिच्छेद पाँच : निष्कर्ष र सुझाव	४४-५०
५.१ निष्कर्ष	४४
५.२ सुझावहरु	४५
५.२.१ नीतिगत तह	४५
५.२.२ अध्यास तह	४७
५.२.३ अनुसन्धान तह	४९
सन्दर्भग्रन्थ सूची	
परिशिष्ट	

तालिकासूची

तालिका १ : जनसंख्या तथा नमूना छनौट	१६
तालिका २ : भर्ना भएका विद्यार्थी विवरण	२०
तालिका ३ : प्राथमिक विद्यालय उमेरका मगर बालबालिकाको स्थिति	२१
तालिका ४ : २०६८ सालमा उत्तिर्ण विद्यार्थी संख्या र प्रतिशत	२२
तालिका ५ : २०६९ सालमा उत्तिर्ण हुने विद्यार्थी विवरण	२४
तालिका ६ : २०७० सालमा उत्तिर्ण हुने विद्यार्थी विवरण	२६
तालिका ७ : विद्यार्थीहरूको औषत वार्षिक उपस्थितिको अवस्था	२९
तालिका ८ : विद्यार्थीको कक्षाकोठा क्रियाकलापमा सहभागिता	३०
तालिका ९ : विद्यार्थीहरूको उपस्थिति	३१
तालिका १० : तामाङ्गहरूको शैक्षिक उपलब्धि न्यून हुनुमा प्रभावपार्ने तत्वहरू	३५
तालिका ११ : तामाङ्ग विद्यार्थीहरूका शैक्षिक उपलब्धी बृद्धि गर्ने उपायहरू	४०

सङ्क्षेपीकृत शब्दसूची

एम.एड्.	मास्टर्स अफ एजुकेसन
जि.शि.अ.	जिल्ला शिक्षा अधिकारी
जि.शि.का.	जिल्ला शिक्षा कार्यालय
डा.	डाक्टर
नि.मा.वि.	निम्न माध्यमिक विद्यालय
ने.रा.शि.	नेपाल राष्ट्रिय शिक्षा
प्र.अ.	प्रधानाध्यापक
प्रा.वि.	प्राथमिकविद्यालय
पृ.	पृष्ठ
मा.वि.	माध्यमिक विद्यालय
रा.शि.स.	राष्ट्रिय शिक्षा समिति
रा.शि.प.यो.	राष्ट्रिय शिक्षा पद्धतिको योजना
वि.सं.	विक्रम संवत्
वि.व्य.स.	विद्यालय व्यवस्थापन समिति
त्रि.वि.	त्रिभुवन विश्वविद्यालय